

บทที่ ๔

ระบบโครงสร้างภาษาไทย (Thai Syntax)

ระบบโครงสร้างหรือประโยควิทยา (Syntax) คือ วิชาที่ศึกษาด้วยเรื่อง ประโยคว่าประโยคมีโครงสร้างเป็นอย่างไร ประกอบด้วยหน่วยอะไรบ้าง กล่าวคือ เป็น การศึกษาการลำดับของกลุ่มคำให้มีความหมายยิ่งขึ้นกลายเป็นวลีหรือประโยค และกล่าวถึง การใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ไปวิเคราะห์ประโยคได้อย่างไร ด้วยวิธีใด (ประสิทธิ์ กาศย์กลอน, ๒๕๑๙ : ๒๒๗) ระบบโครงสร้าง หมายถึง กฎเกณฑ์แสดงความสัมพันธ์ของคำที่อยู่ในกลุ่ม หรือประโยคเกี่ยวกับการศึกษาระบบโครงสร้าง หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ของคำที่มีต่อกันในกลุ่มหรือประโยค (วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์, ๒๕๒๑ : ๑๙๓) ในภาษา ไทยเมื่อมีคำปรากฏคำเดี่ยวใด ๆ จะไม่สามารถแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ หน้าที่ของ คำจะแสดงได้ก็ต่อเมื่อคำนั้น ๆ ปรากฏอยู่ในโครงสร้างซึ่งอาจเป็นวลีหรือประโยค การศึกษาระบบโครงสร้างภาษาไทยจึงเป็นเรื่องของการศึกษาส่วนประกอบของประโยค ใน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาส่วนประกอบของประโยค นามวลี กริยาวลี การใช้คำนามการใช้ คำกริยารวมทั้งวิธีการแสดงสถานะทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟังด้วย

ประโยค

พระยาอุปกิตศิลปสาร (๒๕๓๓ : ๒๐๙-๒๑๐) กล่าวว่าประโยคประกอบด้วยภาค ประธานกับภาคแสดง แต่วิจิตรนั ภาณุพงศ์ (๒๕๒๗ : ๒๑) มีความเห็นว่า ประโยคไม่ จำเป็นต้องมี ๒ ภาค คือ ประโยคสามัญที่สั้นที่สุดจะมีเพียงคำเดียวก็ได้ ถือว่ามีส่วนของ ประโยคส่วนเดียว ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะยึดแนวความคิดของ วิจิตรนั ภาณุพงศ์ เป็นหลัก ในการศึกษาเรื่องของประโยคต่อไปนี้

๑. ชนิดของประโยค
๒. โครงสร้างของประโยค
๓. ประโยคปฏิเสธ

๑. ชนิดของประโยค

ประโยคในภาษาไทย แบ่งออกเป็น ๔ ชนิด (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, ๒๕๒๓ : ๑๖-๑๗) ได้แก่

- ๑.๑. ประโยคสามัญ
- ๑.๒. ประโยคซับซ้อน
- ๑.๓. ประโยคผสม
- ๑.๔. ประโยคเชื่อม

๑.๑ ประโยคสามัญ

ประโยคสามัญ หมายถึงประโยคซึ่งมีส่วนประกอบเพียงส่วนเดียว หรือหลายส่วน เรียงกัน แต่ไม่มีส่วนใดเป็นอนุพากย์ (Clause) ๑ ประโยคสามัญอาจเป็นประโยคเริ่มหรือประโยคไม่เริ่มก็ได้

๑.๑.๑ ประโยคสามัญที่เป็นประโยคเริ่ม หมายถึง ประโยคที่ใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ เมื่อพูดแล้วผู้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันที โดยไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน ตัวอย่างเช่น

- วันนี้อากาศดี
- ดอกไม้หอมจังเลย
- สบายดีหรือ
- คุณเคยไปเชียงใหม่ไหม

๑ อนุพากย์ในที่นี้ หมายถึง อนุประโยคหรือมุขประโยคก็ได้ มีความหมายอย่างเดียวกับ "clause" ในภาษาอังกฤษ

๑.๑.๒ ประโยคสามัญที่เป็นประโยคไม่เริ่ม หมายถึงประโยคซึ่งใช้เริ่มต้นบทสนทนาไม่ได้ จะต้องใช้เป็นประโยคตามเสมอ เพราะผู้ฟังจะไม่เข้าใจความหมายเนื่องจากความหมายของประโยคขึ้นอยู่กับคำพูดหรือประโยคที่มาก่อน ตัวอย่างเช่น

เคยเห็นแล้ว

วันหลังจะ ไปอีก

แต่ยังไม่รู้ผล

ยังหาไม่พบ

ในบางกรณี ประโยคไม่เริ่มอาจใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ แต่ต้องใช้สถานการณ์พิเศษ เพราะความหมายส่วนหนึ่งของประโยค อยู่ที่สถานการณ์ที่พูดประโยคนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

หอมนะ

หนักมากเลย

ตกลงจะไปไหม

๑.๒ ประโยคซับซ้อน

ประโยคซับซ้อน หมายถึง ประโยคที่ประกอบด้วยอนุพากย์ ต่างชนิดกัน ๒ อนุพากย์ขึ้นไป อาจมีโครงสร้างเหมือนประโยคสามัญ หรือมีโครงสร้างเฉพาะ คือ

๑.๒.๑ ประโยคซับซ้อนที่ประกอบด้วยอนุพากย์ต่างชนิดกัน ตัวอย่างเช่น

ฉันชอบเด็ก ที่มาหาเธอเมื่อเช้า

อนุพากย์หลัก อนุพากย์คุณศัพท์

๑.๓ ประโยคผสม

ประโยคผสม หมายถึงประโยคที่ประกอบด้วยอนุพากย์หลักตั้งแต่ ๒ อนุพากย์ขึ้นไป

เช่น

คุณจะไปเรียนต่อที่เกาหลี หรือว่าจะเข้าทำงานบริษัท
เขาชอบไปเที่ยวชายทะเล แต่ฉันชอบไปป็นภูเขา
แดงจะไปซื้อของ แล้วจะไปตัดผม และ ไปคูหนึ่ง
แดงไม่สบาย เขาเลยไม่มาโรงเรียน

๑.๔ ประโยคเชื่อม

ประโยคเชื่อม หมายถึงประโยคสามัญชนิคมไม่ เริ่มขึ้นต้นด้วยคำเชื่อมอนุพากย์

เช่น

เนื่องจากยังไม่ได้ตกลงกัน	(พรุ่งนี้ประชุมต่อ)
ถ้าเขาไม่มาล่ะ	(พรุ่งนี้แดงต้องมานั่น)
เพราะฝนตกที่เดียว	(วันนี้เราไม่ได้ออกจากบ้าน)

๒. โครงสร้างของประโยค

โครงสร้างของประโยค คือลักษณะรูปแบบการเรียงส่วนของประโยคตามกฎเกณฑ์ทางภาษา ประกอบด้วยคำนามกับคำกริยาคำเดียวหรือหลายคำก็ได้ มีอยู่ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ

๒.๑ โครงสร้างของประโยคมูลฐาน

๒.๒ โครงสร้างของประโยคที่ไม่สมบูรณ์

๒.๑ โครงสร้างของประโยคมูลฐาน

โครงสร้างของประโยคมูลฐาน คือลักษณะรูปแบบการเรียงคำนามกับคำกริยาเข้าด้วยกัน มีประธานอยู่ต้นประโยค มีอยู่ ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑.๑ ประกอบด้วยประธาน (ป) กับกริยาอาการ (อ)

๒.๑.๒ ประกอบด้วยประธาน (ป) กริยาอาการ (ส) และกรรมตรง (ต)

๒.๑.๓ ประกอบด้วยประธาน (ป) กริยาทวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต)

และกรรมรอง (ร)

๒.๑.๑ ประโยคที่ประกอบด้วยประธาน (ป) และกริยาอาการ (อ) เช่น

ฝนตก

ข้าวหมด

ดอกไม้บาน

๒.๑.๒. ประโยคที่ประกอบด้วย ประธาน (ป) กริยาอาการ (ส) และกรรมตรง (ต) ตัวอย่างเช่น

น้องทำการบ้าน

สมศรีซักผ้า

ครูเขียนจดหมาย

๒.๑.๓. ประโยคที่ประกอบด้วย ประธาน (ป) กริยาทวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต) และกรรมรอง (ร) * ตัวอย่างเช่น

นักเรียนถามปัญหาครู

ใครสอนภาษาไทยเด็กกลุ่มนี้

* เป็นรูปแบบประโยคที่ละบุพบทหน้ากรรมรอง

๒.๒ การเพิ่มรูปแบบโครงสร้างของประโยค

โครงสร้างของประโยคมูลฐาน ๓ รูปแบบ สามารถขยายจำนวนรูปแบบได้อีก โดยการละส่วนของประโยค หรือการย้ายส่วนของประโยค

๒.๒.๑ การเพิ่มรูปแบบโครงสร้างประโยคโดยการละส่วนของประโยค

ในโครงสร้างของประโยคมูลฐาน ๓ รูปแบบ อาจละหน่วยประธานได้ในบางกรณี เช่น ประธานเป็นผู้พูดในประโยคความบอกเล่าหรือประโยคความชักชวน หรือประธานเป็นผู้ฟังในประโยคคำสั่งหรือประโยคความชักถาม จะเห็นได้ว่าการละหน่วยประธานทำให้มีโครงสร้างของประโยคเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น

๒.๒.๑.๑ ประโยคที่ประกอบด้วยกริยากรรม (อ) คำเดียว ตัวอย่างเช่น

มีด

ไป

เหนื่อย

๒.๒.๑.๒ ประโยคที่ประกอบด้วยกริยากรรม (ส) กับกรรมตรง (ต)

ตัวอย่างเช่น

เขียนจดหมาย

หิวข้าว

คิดถึงแม่

๒.๒.๑.๓ ประโยคที่ประกอบด้วยกริยาทวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต) และกรรมรอง(ร) ตัวอย่างเช่น

ให้เงินลูก

ลืมทอนสตางค์ลูกค้า

แจกขนมเด็ก ๆ

๒.๒.๒ การเพิ่มรูปแบบโครงสร้างของประโยคโดยการย้ายส่วนของประโยค
ในโครงสร้างประโยคมูลฐาน หน่วยประธานจะปรากฏอยู่ที่ต้นประโยค แต่ในบาง
กรณีซึ่งไม่ต้องการเน้นที่หน่วยประธาน อาจย้ายไปอยู่ที่ท้ายประโยคก็ได้ จะเห็นได้ว่า
การย้ายหน่วยประธานทำให้มีโครงสร้างของประโยคเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น

๒.๒.๒.๑ ประโยคที่ประกอบด้วย กริยากรรม (อ) กับประธาน (ป)
ตัวอย่างเช่น

เย็น ลมว่าว
สะอาด ร้านนี้
น่ารัก เด็ก

๒.๒.๒.๒ ประโยคที่ประกอบด้วย กริยากรรม (ส) กรรมตรง (ค) และ
ประธาน (ป) ตัวอย่างเช่น

ทำอะไร แดง
อ่านหนังสือพิมพ์ สมชาย
กินข้าว คุณ

๒.๒.๒.๓ ประโยคที่ประกอบด้วยกริยาทวิกรรม (ท) กรรมตรง (ค)
กรรมรอง (ร) และประธาน (ป) ตัวอย่างเช่น

จะบอกคะแนนนักเรียน (ช) * คุณ
แจกขนมเด็ก ๆ (หน้อย) * แดง

หน่วยกรรมตรงหรือหน่วยกรรมรองในประโยคมูลฐาน อาจจะย้ายไปอยู่ที่ต้น
ประโยคได้เมื่อต้องการเน้นส่วนนี้โดยวางประธานไว้หน้ากริยาเสมอ ตัวอย่างเช่น
อยู่ข้างหน้าหน่วยประธาน ตัวอย่างเช่น

ก. ประโยคที่ประกอบด้วย กรรมตรง (ต) ประธาน (ป) และ
กริยากรรม (ส) ตัวอย่างเช่น

จดหมาย เขายังไม่ได้ส่ง
ทุเรียน ฉันไม่ชอบกิน
เรื่องนี้ เขาไม่ได้พูด

ข. ประโยคที่ประกอบด้วย กรรมตรง (ต) ประธาน (ป) กริยา-
ทวิกรรม (ท) และกรรมรอง (ร) ตัวอย่างเช่น

เสื้อตัวนี้ ฉันซื้อให้แม่
ผลไม้ เราเก็บไว้ถวายพระ

ค. ประโยคที่ประกอบด้วย กรรมรอง (ร) ประธาน (ป) กริยา-
ทวิกรรม (ท) และกรรมตรง (ต) ตัวอย่างเช่น

นักเรียนคนนี้ เราควรให้รางวัล
รถคันนี้ คุณต้องเติมน้ำมัน

สรุปแล้วจะเห็นว่าลักษณะโครงสร้างของประโยคซึ่งเป็นประโยคเริ่มและประกอบ
ด้วยส่วนมูลฐาน มีทั้งหมด ๑๒ แบบดังต่อไปนี้

- (๑) กริยากรรม (อ)
- (๒) ประธาน (ป) กับกริยากรรม (อ)
- (๓) กริยากรรม (อ) กับประธาน (ป)
- (๔) กริยากรรม (ส) กับกรรมตรง (ต)
- (๕) ประธาน (ป) กริยากรรม (ส) และกรรมตรง (ต)
- (๖) กริยากรรม (ส) กรรมตรง (ต) และประธาน (ป)
- (๗) กรรมตรง (ต) ประธาน (ป) และกริยากรรม (ส)
- (๘) กริยาทวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต) และกรรมรอง (ร)

- (๘) ประธาน (ป) กริยาวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต) และกรรมรอง (ร)
 (๑๐) กริยาวิกรรม (ท) กรรมตรง (ต) กรรมรอง (ร) และประธาน (ป)
 (๑๑) กรรมตรง (ต) ประธาน (ป) กริยาวิกรรม (ท) และกรรมรอง (ร)
 (๑๒) กรรมรอง (ร) ประธาน (ป) กริยาวิกรรม (ท) และกรรมตรง (ต)

๒.๓ โครงสร้างของประโยคที่ไม่สมบูรณ์

ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ หมายถึง ประโยคที่มีเพียงคำนามหรือคำกริยาหรือมีทั้งคำนามกับคำกริยาแต่ไม่มีประธานหรือกริยา โครงสร้างของประโยคไม่สมบูรณ์มี ๓ ชนิด คือ

- ๒.๓.๑ ประโยคที่มีส่วนเดียว
 ๒.๓.๒ ประโยคไร้ประธาน
 ๒.๓.๓ ประโยคไร้กริยา

๒.๓.๑ ประโยคที่มีส่วนเดียว คือประโยคที่สั้นที่สุดที่มีคำเพียงคำเดียว ซึ่งถือว่าเป็นส่วนของประโยคโครงสร้างเดียวเท่านั้น มี ๒ แบบ (วิจิตรณ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๗ : ๑๖-๑๗) ดังนี้

๒.๓.๑.๑ ประโยคที่มีส่วนเดียวซึ่งประกอบด้วยคำนามคำเดียว คำนามในประโยคนี้นี้จะเป็นคำเรียก ตัวอย่างเช่น แม่ แดง มนตรี

๒.๓.๑.๒ ประโยคที่มีส่วนเดียวซึ่งประกอบด้วยคำกริยาคำเดียวเท่านั้น เช่น ไป ง่วง นั่ง เป็นต้น

๒.๓.๒ ประโยคไร้ประธาน คือ ประโยคที่ประกอบด้วยคำนามกับคำกริยาแต่ไม่มีประธาน คำกริยา "มี" ในประโยคภาษาไทย ที่มีความหมายว่า เกิด ปรากฏ หรือ ออกความคงอยู่ ทำให้ประโยคนั้นเป็นประโยคไร้ประธาน ตัวอย่างเช่น

มีคนในห้อง
มีต้นไม้ในสวน
ที่กรุงเทพฯ มีคนเยอะ
ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

๒.๓.๓ ประโยคไร้กริยา คือ ประโยคที่ประกอบด้วยคำนาม ไม่มีคำกริยา

วันนี้วันอาทิตย์
นี่อะไร
หนังสือของใคร
บ้านเราบ้านหลังใหม่

๓. การปฏิเสธในประโยค

วิธีการปฏิเสธในระบบโครงสร้างภาษาไทย จะเติม "ไม่" หน้าคำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์

๓.๑ เติม "ไม่" หน้าคำกริยา ตัวอย่างเช่น

แดงไม่ชอบสีชมพู
วันนี้ พ่อไม่ไปทำงาน
มือไม่สะอาดเลย

๓.๒ เติม "ไม่" หน้าคำคุณศัพท์ ตัวอย่างเช่น

คนไม่รวยก็มีสิทธิ์เหมือนกัน
ของถูกใช้ว่าไม่ดี
อาหารไม่เผ็ด

๓.๒ เติม "ไม่" หน้าคำวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น

เขาไปโรงเรียนไม่ทัน

วินัยกินข้าวไม่อร่อย

เขาหุดไม่ซัด

๓.๔ คำกริยา "เป็น" ปฏิเสธโดยเติม "ไม่" หรือเปลี่ยนเป็น "ไม่ใช่"

ตัวอย่างเช่น

พ่อเขาไม่ใช่หมอ

ฉันไม่ใช่คนใจดำ

พี่ชายไม่ใช่เป็นข้าราชการ

๓.๕ ใช้หน่วยปฏิเสธ "เปล่า" หรือ "ไม่" เป็นคำตอบ ตัวอย่างเช่น

- คุณจะไปด้วยหรือ

คำตอบ คือ "เปล่า" หรือ "ไม่"

- ตูจะไปดูหนังหรือ

คำตอบ คือ "เปล่า" หรือ "ไม่"

ส่วนของประโยค

วจินตน์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๗ : ๑๔-๒๐) กล่าวถึง ส่วนประกอบของประโยคว่าเป็นหน่วยไวยากรณ์ชนิดหนึ่งซึ่งอาจจะปรากฏตามลำพัง หรือรวมกันเข้าก็ได้เป็นประโยค เนื่องจากส่วนของประโยคในที่นี้ หมายถึงส่วนที่สำคัญของประโยคแต่ละส่วนจึงนับเป็นหน่วยโครงสร้างของประโยค และเมื่ออธิบายตามลำพังหรือนำมารวมกันก็จะเกิดเป็นโครงสร้างของประโยค และได้แบ่งส่วนประกอบของประโยคเป็น ๒ ประเภท คือ ส่วนมูลฐาน และ ส่วนเสริม

๑ ส่วนมูลฐาน

ส่วนมูลฐาน หมายถึง ส่วนประกอบของประโยคที่เป็นคำนาม หรือคำกริยาที่ขาดไม่ได้ถ้าเป็นประโยคเริ่ม ประโยคเริ่มต้องมีส่วนมูลฐานเสมออย่างน้อย ๑ ส่วน หรือมีแต่ส่วนมูลฐานล้วน ๆ ก็ได้ ส่วนมูลฐานเมื่ออยู่ ๑ ชนิด คือ

- ๑.๑ หน่วยประธาน (ป)
- ๑.๒ หน่วยกรรมตรง (ต)
- ๑.๓ หน่วยกรรมรอง (ร)
- ๑.๔ หน่วยนามเคี้ยว (นค)
- ๑.๕ หน่วยยกรรรม (อ)
- ๑.๖ หน่วยสกรรรม (ส)
- ๑.๗ หน่วยทวกรรรม (ท)

๑.๑ หน่วยประธาน (ป) คือ คำนามที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยค อยู่หน้าคำกริยา ตัวอย่างเช่น

ฝน ตก

โรงเรียน ปิด

จาน แดก

ฝน โรงเรียน และ จาน ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน

๑.๒ หน่วยกรรมตรง (ต) คือ คำนามที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยค อยู่หลังคำกริยา ตัวอย่างเช่น

กิน ข้าว

อ่าน หนังสือพิมพ์

ขาย ผลไม้

ข้าว หนังสือพิมพ์ และ ผลไม้ ทาหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง

๑.๓ หน่วยกรรมรอง (ร) คือ คำนามที่ทาหน้าที่เป็นส่วนของประโยคหลัง หน่วยกรรมตรง (ต) ตัวอย่างเช่น

แม่ให้ขนม ลูก

เด็กถามปัญหา ครู

ฉันให้ส탕ค์ น้อง

ลูก ครู และ น้อง ทาหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรอง

๑.๔ หน่วยนามเดี่ยว (นค) คือ คำนามที่ทาหน้าที่เป็นส่วนประกอบของ ประโยคที่อยู่ตามลาพัง โดยไม่มีคำกริยาคำด้วย ตัวอย่างเช่น

แม่

น้อง

สมชาย

แม่ น้อง และ สมชาย ทาหน้าที่เป็นหน่วยนามเดี่ยว

๑.๕ หน่วยยกรม (อ) คือ คำกริยาที่ทาหน้าที่เป็นส่วนของประโยค ไม่มีหน่วยกรรมตรงตามหลัง ตัวอย่างเช่น

เหนื่อย

หนาว

เร็ว

เหนื่อย หนาว และ เร็ว ทาหน้าที่เป็นหน่วยยกรม

๑.๖ หน่วยสกรรม (ส) คือ คำกริยาที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยค มีหน่วยกรรมตรงตามหลัง ตัวอย่างเช่น

ฉัน หิว น้ำ

แม่ ทอด ปลา

เขา เขียน จดหมาย

หิว ทอด และ เขียน ทำหน้าที่เป็นหน่วยสกรรม

๑.๗ หน่วยทวิกรรม (ท) คือ คำกริยาที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคมี ทั้งหน่วยกรรมตรงและหน่วยกรรมรองตามหลัง ตัวอย่างเช่น

พี่ บ๊อ ข้าวน้อง

ฉัน ให้ ดอกกุหลาบเธอ

นักเรียน ถาม บัณฑิตครู

บ๊อ ให้ และ ถาม ทำหน้าที่เป็นหน่วยทวิกรรม

๒. ส่วนเสริม

ส่วนเสริมหมายถึง ส่วนประกอบของประโยคที่อยู่ต้น กลาง หรือท้ายประโยค โดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนแปลง ส่วนเสริมมีอยู่ ๓ ชนิด คือ

๒.๑ หน่วยเสริมพิเศษ (พ)

๒.๒ หน่วยเสริมบอกสถานที่ (ถ)

๒.๓ หน่วยเสริมบอกเวลา (บว)

๒.๑ หน่วยเสริมพิเศษ (พ) หมายถึง พิเศษวลีที่อยู่ต้น กลาง หรือท้าย ประโยคโดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น

ที่จริง ฉันไม่ชอบอากาศหนาว
 อากาศหนาว ที่จริง ฉันไม่ชอบ
 ฉันไม่ชอบอากาศหนาว ที่จริง

ตามธรรมดา ร้านนี้ คนแน่น
 ร้านนี้ ตามธรรมดา คนแน่น
 ร้านนี้ คนแน่น ตามธรรมดา

ตามปกติ ฉันมักจะอยู่บ้าน
 ฉัน ตามปกติ มักจะอยู่บ้าน
 ฉันมักจะอยู่บ้าน ตามปกติ

๒.๒ หน่วยเสริมบอกสถานที่ (ณ) หมายถึง สถานที่ที่อาจจะอยู่ต้น กลาง หรือท้ายประโยคโดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น

ในห้องนี้ คนเยอะ
 คน ในห้องนี้ เยอะ
 คนเยอะ ในห้องนี้

ที่บ้าน มีผลไม้
 ผลไม้ ที่บ้าน มี
 มีผลไม้ ที่บ้าน

๒.๓ หน่วยเสริมบอกเวลา (ขว) หมายถึง กาลวลีที่อาจจะอยู่ต้น กลาง หรือท้ายประโยคโดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น

พรุ่งนี้ ผมไม่อยู่

ผม พรุ่งนี้ ไม่อยู่

ผมไม่อยู่ พรุ่งนี้

ช่วงเช้า แม่ไปตลาด

แม่ ช่วงเช้า ไปตลาด

แม่ไปตลาด ช่วงเช้า

จากการศึกษาเกี่ยวกับส่วนประกอบของประโยคของ วิจิตร ภาณุพงศ์ ที่แบ่งเป็นหน่วยมูลฐานกับหน่วยเสริม ผู้วิจัยได้พบส่วนประกอบของประโยคอีกชนิดหนึ่ง คือ ส่วนอิสระ

๓. ส่วนอิสระ (อส)

ส่วนอิสระ หมายถึง ส่วนประกอบของประโยคที่ไม่ผูกพันกับส่วนอื่น ประโยคที่มีหรือไม่มีส่วนอิสระยังคงมีความหมายเหมือนเดิม เช่น คำอุทาน คำเรียก และคำเชื่อมบางคำ ตัวอย่างเช่น

๓.๑ ส่วนอิสระที่เป็นคำอุทาน ตัวอย่างเช่น

ปัดไธ้! อย่างงี้ได้ไหม

แหม! จะต้องให้บอกกี่ครั้งนะ

๓.๒ ส่วนอิสระที่เป็นคำเรียก ตัวอย่างเช่น

พี่! ทานข้าวเถอะ

ลูกเอ๊ย สุกไปทำไมบุหรี

๓.๓ ส่วนอิสระที่เป็นคำเชื่อม ตัวอย่างเช่น
 ผมก็เดือนแล้ว แต่ เขาไม่ยอมฟัง
 ผนตก และ ลมก็พัดแรง

วลี

วลี หมายถึง กลุ่มคำซึ่งประกอบด้วยคำตั้งแต่หนึ่งคำขึ้นไป ซึ่งทำหน้าที่เป็นส่วน
 ของประโยค (ดวงมน จิตรร์จำนงค์ และอาภาพรธม วรรณโชติ, ๒๕๒๕ : ๕๓) ได้แบ่งวลี
 เป็น ๕ ชนิด ตามชนิดของหมวดคำที่ประกอบกันเข้า เป็นวลีและหน้าที่ของวลี คือ

๑. นามวลี
๒. กริยาวลี
๓. พิเศษวลี
๔. สถานวลี
๕. กาลวลี

๑. นามวลี

๑.๑ คำจำกัดความของนามวลี

นามวลี หมายถึง คำนามคำเดียว หรือคำสรรพนามคำเดียว คำนามกับส่วนขยาย
 หรือคำสรรพนามกับส่วนขยาย ซึ่งทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของประโยค ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๕ ชนิดนี้
 คือ หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง และหน่วยนามเดี่ยว (ดวงมน จิตรร์-
 จำนงค์ และอาภาพรธม วรรณโชติ, ๒๕๒๕ : ๕๓, วิจิตรณ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๖ : ๓๔)

๑.๒ องค์ประกอบของนามวลี

องค์ประกอบของนามวลี ได้แก่ ส่วนประกอบของนามวลีซึ่งอาจจะปรากฏตาม-
 ลำพัง หรือประกอบกันเข้าเป็นโครงสร้างของนามวลี (วิจิตรณ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๖ : ๔๒)

อาจจะเป็นคำหรือกลุ่มคำก็ได้ มีอยู่ด้วยกัน ๔ ชนิด คือ

- ๑.๒.๑ หน่วยหลัก (ล)
- ๑.๒.๒ หน่วยคุณศัพท์ (ค)
- ๑.๒.๓ หน่วยจำนวน (จ)
- ๑.๒.๔ หน่วยกำหนด (นก)

๑.๒.๑ หน่วยหลัก (ล) คือ องค์ประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วย คำ ๓ หมวด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำเชื่อมนาม คำนามหรือคำสรรพนามอาจจะปรากฏตามลำพังหรืออาจปรากฏรวมกันก็ได้ แต่คำเชื่อมนามจะไม่ปรากฏตามลำพัง หน่วยหลักจึงอาจจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑.๒.๑.๑ คำนามคำเดียว ซึ่งอาจเป็นคำนามตัวเดียวหรือคำนามผสมก็ได้ ตัวอย่างเช่น เด็ก นักเรียน ยาแก้ปวด ชุดว่ายน้ำ หอพักนักศึกษา เป็นต้น

๑.๒.๑.๒ คำสรรพนามคำเดียว ตัวอย่างเช่น ฉัน เธอ คุณ เป็นต้น

๑.๒.๑.๓ คำนามเรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น น้ำกับ-น้ำแข็ง ดินสอหรือปากกา เป็นต้น

๑.๒.๑.๔ คำนามเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น ประตู-บ้าน(นั้น) เก้าอี้สนาม(นั้น) เป็นต้น

๑.๒.๑.๕ คำนามและคำสรรพนามเรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น แว่นตาของฉัน ดินสอของเธอ จดหมายของเธอ เป็นต้น

๑.๒.๑.๖ คำนามและคำสรรพนามเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น บ้านคุณ ปากกาฉัน เป็นต้น

๑.๒.๒ หน่วยคุณศัพท์ (ค) คือ องค์ประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหมวดคำ ๒ หมวด ได้แก่ คำคุณศัพท์และคำลักษณนาม เฉพาะคำคุณศัพท์อาจจะปรากฏตามลำพังได้ หน่วยคุณศัพท์จึงอาจจะประกอบด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้คือ

๑.๒.๒.๑ คำคุณศัพท์คำเดียว ตัวอย่างเช่น ใหญ่ เก่า เป็นต้น

๑.๒.๒.๒ คำลักษณะนามกับคำคุณศัพท์ ตัวอย่างเช่น หลังใหญ่ คันเก่า เป็นต้น

๑.๒.๓ หน่วยจำนวน (จ) คือ องค์ประกอบของนามวลีซึ่งอาจจะประกอบด้วย หมวดคำ ๕ หมวด คือ คำลักษณะนาม คำจำนวนนับ คำลำดับที่ คำหน้าจำนวน คำหลังจำนวน แต่จะต้องมีคำลักษณะนามอยู่ด้วยอย่างน้อย ๑ คำ หน่วยจำนวนจึงอาจจะประกอบด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ คือ

๑.๒.๓.๑ คำลักษณะนาม ซึ่งมีความหมายบอกจำนวน "หนึ่ง" ตัวอย่างเช่น (จาน)ใบ (น้ำ)แก้ว เป็นต้น

๑.๒.๓.๒ คำบอกจำนวนนับและคำลักษณะนาม ตัวอย่างเช่น หลายคน ๒ เที้ยว กี่รอบ เป็นต้น

๑.๒.๓.๓ คำลักษณะนามและคำลำดับที่ ตัวอย่างเช่น คนแรก คันที่หนึ่ง วันสุดท้าย เป็นต้น

๑.๒.๓.๔ คำหน้าจำนวนและคำลักษณะนามซึ่งมีความหมายบอกจำนวน "หนึ่ง" เช่น อีกแก้ว ทั้งห่อ ทั้งหม้อ เป็นต้น

๑.๒.๓.๕ คำลักษณะนามและคำหลังจำนวน ตัวอย่างเช่น โหลเศษ ซ้อนกว่า ๆ ตัวครึ่ง เป็นต้น

๑.๒.๓.๖ คำจำนวนนับ คำลักษณะนาม คำลำดับที่ ตัวอย่างเช่น ๒ คนหน้า ๒ เล่มสุดท้าย ๓ คันแรก เป็นต้น

๑.๒.๓.๗ คำหน้าจำนวน คำจำนวนนับ คำลักษณะนาม ตัวอย่างเช่น ลัก ๒ ขวด ตั้งหลายห่อ อีกกี่หน เป็นต้น

๑.๒.๓.๘ คำจำนวนนับ คำลักษณะนาม คำหลังจำนวน ตัวอย่างเช่น ๒ หลาเศษ ๓ ซ้อนกว่า ๒ โหลพอดี เป็นต้น

๑.๒.๔ หน่วยกำหนด (นก) คือ องค์ประกอบของนามวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหมวดคำรวม ๓ หมวด คือ คำบอกกำหนดเสียงตรีและเสียงจัตวา คำบอกกำหนดเสียงโทและคำลักษณะนาม เฉพาะคำ ๒ หมวดแรกอาจจะปรากฏตามลำดับได้ หน่วยกำหนดจึงอาจจะประกอบด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ คือ

๑.๒.๔.๑ คำบอกกำหนดเสียงโท ตัวอย่างเช่น นี่ นั้น โนน

๑.๒.๔.๒ คำบอกกำหนดเสียงตรีและเสียงจัตวา ตัวอย่างเช่น นี้ นั้น ไหน

๑.๒.๔.๓ คำลักษณะนามและคำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตวา ตัวอย่างเช่น เล่มนี้ ตัวนั้น คันไหน

นอกจากนี้แล้วยังมีองค์ประกอบของนามวลีอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่าหน่วยขยายเสริม (ขส) ซึ่งอาจจะประกอบด้วยวลีสรรฐานะ ๑ ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๓ ชนิดดังนี้คือ

๑.๒.๔.๔ พิเศษวลีสรรฐานะ ตัวอย่างเช่น ส่วนมาก โดยทั่วไป

ธรรมดา •

๑.๒.๔.๕ สถานวลีสรรฐานะ ตัวอย่างเช่น หน้ามหาวิทยาลัย ในสวน ข้างบ้าน ปากซอย เป็นต้น

๑.๒.๔.๖ กาลวลีสรรฐานะ ตัวอย่างเช่น วันนี้ เมื่อคืน หน้าร้อน เป็นต้น

๑ วลีสรรฐานะ หมายถึงวลีซึ่งตามปกติทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบประโยค แต่มาทำหน้าที่เป็นส่วนของวลี

๒ เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดไม่มีหน่วยแสดงหน้าที่ของคำ อาจเกิดความหมายกำกวมได้ เช่นในตัวอย่างว่า คน/ธรรมดา ที่ความหมายได้เป็น ๒ ความหมาย ดังนี้

คนธรรมดา ไม่ชอบอากาศหนาว ("ธรรมดา" ขยาย "คน")

คน/ธรรมดา ไม่ชอบอากาศหนาว ("ธรรมดา" ขยาย "ไม่ชอบ")

๑.๓ โครงสร้างของนามวลี

องค์ประกอบของนามวลี ๕ ชนิดที่กล่าวข้างบนนี้ อาจจะนำมาประกอบเข้าเป็นแบบโครงสร้างของนามวลีได้ ๑๒ แบบด้วยกันคือ

- ๑.๓.๑ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล)
- ๑.๓.๒ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) กับหน่วยคุณศัพท์ (ค)
- ๑.๓.๓ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) กับหน่วยจำนวน (จ)
- ๑.๓.๔ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) กับหน่วยกำหนด (นก)
- ๑.๓.๕ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) และหน่วย-
จำนวน (จ)
- ๑.๓.๖ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยจำนวน (จ) และหน่วย-
คุณศัพท์ (ค)
- ๑.๓.๗ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) และหน่วย-
กำหนด (นก)
- ๑.๓.๘ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยจำนวน (จ) และหน่วย-
กำหนด (นก)
- ๑.๓.๙ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยกำหนด (นก) และหน่วย-
จำนวน (จ)
- ๑.๓.๑๐ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) หน่วย-
จำนวน (จ) และหน่วยกำหนด (นก)
- ๑.๓.๑๑ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) หน่วย-
กำหนด (นก) และหน่วยจำนวน (จ)
- ๑.๓.๑๒ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยจำนวน (จ) หน่วย-
คุณศัพท์ (ค) และหน่วยกำหนด (นก)

นอกจากนี้แล้วยังมีโครงสร้างของนามวลีอีก ๕ แบบด้วยกัน ซึ่งหน่วยขยายเสริม
นำมาประกอบเข้ากับองค์ประกอบของนามวลี ๕ ชนิดที่กล่าวมาแล้ว คือ

๑.๓.๑๓ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) กับหน่วยขยายเสริม (ขส)

เช่น คนเกาหลี/ส่วนมาก นักศึกษา/โดยทั่วไป ต้นไม้/หน้าบ้าน ดอกไม้/ในสวน
หนังสือ/เมื่อคืน เป็นต้น

๑.๓.๑๔ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) และหน่วย-
ขยายเสริม (ขส) เช่น เด็ก/เล็ก ๆ/ส่วนมาก พนักงาน/คนใหม่/ในบริษัท เป็นต้น

๑.๓.๑๕ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยขยายเสริม (ขส) และ
หน่วยจำนวน (จ) เช่น คน/ธรรมดา/๒ คน นักเรียน/ที่ห้อง/ทุกคน วารสาร/-
เดือนนี้/๒ ฉบับ เป็นต้น

๑.๓.๑๖ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยคุณศัพท์ (ค) หน่วย-
จำนวน (จ) และหน่วยขยายเสริม (ขส) ตัวอย่างเช่น

รถ/คันใหญ่/๒ คัน/ที่หน้าบ้าน

ขนมปัง/ชิ้นเล็ก/ ๒ ชิ้น/ในจาน

นก/น้อย/๕ ตัว/ในกรง

๑.๓.๑๗ นามวลีที่ประกอบด้วยหน่วยหลัก (ล) หน่วยจำนวน (จ) หน่วย-
คุณศัพท์ (ค) และหน่วยขยายเสริม (ขส) ตัวอย่างเช่น

ขนมปัง/๒ ชิ้น/ใหญ่/ในจาน

น้ำหอม/๓ ขวด/เล็ก ๆ /ในกล่อง

แตงโม/๒ ลูก/เบ้อเร่อ/ที่โต๊ะ

๒. กริยาวลี

๒.๑ คำจำกัดความของกริยาวลี

กริยาวลีหมายถึง คำกริยาคำเดียวหรือหลายคำ หรือคำกริยากับส่วนขยาย ซึ่ง
ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของประโยคชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๓ ชนิดนี้ คือ หน่วยกรรม หน่วยสกรรม
และหน่วยทวิกรรม (วิจันต์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๑ : ๘๐)

๒.๒ องค์ประกอบของนามวลี

องค์ประกอบของกริยาวลี ได้แก่ ส่วนประกอบของกริยาวลี ซึ่งอาจจะปรากฏตามลำพัง หรือประกอบเข้าเป็นโครงสร้างของกริยาวลี อาจจะเป็นคำหรือกลุ่มคำก็ได้ วิจันต์น์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๗ : ๘๐) แบ่งองค์ประกอบของกริยาวลีเป็น ๔ ชนิด คือ

๒.๒.๑ หน่วยแก่น (ก)

๒.๒.๒ หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1)

๒.๒.๓ หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น (ข2)

๒.๒.๔ หน่วยขยาย (ข)

๒.๒.๑ หน่วยแก่น (ก) คือ องค์ประกอบของกริยาวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหมวดคำรวม ๕ หมวด ได้แก่ คำกริยาอาการ คำกริยาสกรรม คำกริยาทวิกรรม คำหน้ากริยา และคำหลังกริยา เฉพาะคำกริยา ๓ คำนั้น อาจจะปรากฏตามลำพังหรืออาจจะปรากฏรวมกันก็ได้ แต่คำหน้ากริยาและคำหลังกริยาจะไม่ปรากฏตามลำพัง หน่วยแก่นจึงอาจจะประกอบด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ คือ

๒.๒.๑.๑ คำกริยาหมวดใดหมวดหนึ่งเพียงคำเดียว ตัวอย่างเช่น กิน เรียน
เข้าใจ เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ คำกริยา ๒ คำ ตัวอย่างเช่น มองเห็น นั่งพัก เข้าเรียน นอนคิด
 เป็นต้น

๒.๒.๑.๓ คำกริยา ๓ คำ ตัวอย่างเช่น ต้องการเข้าเรียน เริ่มสนใจฝึก
 เป็นต้น

๒.๒.๑.๔ คำกริยา ๔ คำ ตัวอย่างเช่น พยายามศึกษาค้นคว้าวิจัย ต้องการ-
เข้านั่งฟัง เป็นต้น

๒.๒.๑.๕ คำหน้ากริยาและคำกริยา ตัวอย่างเช่น มาเยี่ยม มาเรียน ไป-
เดินหา ไปนั่งคอย เป็นต้น

๒.๒.๑.๖ คำกริยาและคำหลังกริยา ตัวอย่างเช่น คืนไป อ้วนขึ้น กินเสีย

ถามดู เป็นต้น

๒.๒.๑.๑ คำหน้ากริยา คำกริยา และคำหลังกริยา ตัวอย่างเช่น ไปเที่ยวมา
ناهاไป มาดูเสีย เป็นต้น

๒.๒.๒ หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1) คือ องค์ประกอบของกริยาลี
ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหมวดคำรวม ๒ หมวด คือ คำช่วยหน้ากริยาและคำปฏิเสธ "ไม่"
คำแต่ละหมวดนี้อาจจะปรากฏตามลำพังก็ได้ หรืออาจจะมีคำทั้ง ๒ หมวดปรากฏรวมกันก็ได้
หน่วยนี้ จึงอาจจะประกอบด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้คือ

๒.๒.๒.๑ คำช่วยหน้ากริยาคำเดียว ตัวอย่างเช่น เคย คง เพิ่ง จะ กำลัง
 เป็นต้น

๒.๒.๒.๒ คำช่วยหน้ากริยา ๒ คำ ตัวอย่างเช่น กำลังจะ คงเพิ่ง น่าจะ
 เป็นต้น

๒.๒.๒.๓ คำช่วยหน้ากริยา ๓ คำ ตัวอย่างเช่น คงจะกำลัง อาจจะเคย
 ยังอยากจะ อาจจะต้อง เป็นต้น

๒.๒.๒.๔ คำช่วยหน้ากริยา ๔ คำ ตัวอย่างเช่น คงจะเพิ่งเคย

๒.๒.๒.๕ คำปฏิเสธ "ไม่" คำเดียว ตัวอย่างเช่น ไม่เห็น ไม่ชอบ เป็นต้น

๒.๒.๒.๖ คำช่วยหน้ากริยาและคำปฏิเสธ "ไม่" ตัวอย่างเช่น ไม่เคย
 คงจะไม่ ไม่อาจจะ คงไม่ คงไม่ได้ อาจจะไม่ต้อง เป็นต้น

๒.๒.๓ หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น (ข2) คือ องค์ประกอบของกริยาลี
ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำช่วยหลังกริยาเพียงหมวดเดียว และคำในหมวดนี้ มีเพียง ๓ คำ
คือ อยู่ แล้ว อยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น

๒.๒.๓.๑ อยู่ ตัวอย่าง เรียนอยู่ คิดอยู่ ทำงานอยู่

๒.๒.๓.๒ แล้ว ตัวอย่าง ไปแล้ว พุดแล้ว เขียนแล้ว

๒.๒.๓.๓ อยู่แล้ว ตัวอย่าง คืออยู่แล้ว ชอบอยู่แล้ว ตื่นอยู่แล้ว

๒.๒.๔ หน่วยขยาย (ข) คือ องค์ประกอบชนิดหนึ่งของกริยาวลีซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำกริยาวิเศษณ์เพียงหมวดเดียว หรืออาจจะประกอบด้วยสถานวลีประธานะหรือกาลวลีประธานะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว หรือทั้ง ๒ หรือ ๓ อย่างก็ได้ คือ

๒.๒.๔.๑ คำกริยาวิเศษณ์คำเดียว ตัวอย่างเช่น จัง บ่อย อีก เหลือเกิน เป็นต้น

๒.๒.๔.๒ คำกริยาวิเศษณ์ ๒ คำ ตัวอย่างเช่น บ่อยทีเดียว น้อยจริง เก่งจัง เป็นต้น

๒.๒.๔.๓ คำกริยาวิเศษณ์ ๓ คำ ตัวอย่างเช่น น้อยมากที่สุด จุจิงเลย เป็นต้น

๒.๒.๔.๔ สถานวลีประธานะ ตัวอย่างเช่น จากต้น ในห้องสมุด นอกบ้าน เป็นต้น

๒.๒.๔.๕ กาลวลีประธานะ ตัวอย่างเช่น แต่เช้า ทั้งคืน ตั้งอาทิตย์ เป็นต้น

๒.๒.๔.๖ สถานวลีประธานะและกาลวลีประธานะ ตัวอย่างเช่น (อยู่) ที่อเมริกา ๒ ปี (ออก) จากที่ทำงาน แต่เช้า

๒.๒.๔.๗ คำกริยาวิเศษณ์และสถานวลีประธานะ ตัวอย่างเช่น (มาเที่ยว) บ่อย ที่นี่ (เคยทำ) เสมอ ที่กรุงเทพฯ

๒.๒.๔.๘ คำกริยาวิเศษณ์และกาลวลีประธานะ ตัวอย่างเช่น (คงเจอ) บ้าง บางวัน (พูด) ค้าง ทั้งวัน

๒.๒.๔.๙ สถานวลีประธานะและคำกริยาวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น (อยู่) ที่ปัตตานี เสมอ (นั่งคอยอยู่) ข้างนอก ก่อน

๒.๒.๔.๑๐ กาลวลีลศรฐานะและกริยาวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น

(เอาคืนมา) เตี้ยวันนี้ ที่เตี้ย

(ไป) ภาทิตย์หน้า แน่นอน

๒.๒.๔.๑๑ สถานวลีลศรฐานะ กาลวลีลศรฐานะ และคำกริยาวิเศษณ์ ตัวอย่าง

เช่น

(กำลังจะออกไป) ข้างนอก เตี้ยวันนี้ ที่เตี้ย

(กลับ) จากโรงเรียน คำ เสมอ

๒.๒.๔.๑๒ คำกริยาวิเศษณ์ สถานวลีลศรฐานะ และกาลวลีลศรฐานะ ตัวอย่าง

เช่น

(พูด) มาก ในชั้นเรียน ทุกวัน

(นอน) สบาย ที่บ้าน ทั้งคืน

๒.๓ โครงสร้างของกริยาวลี

องค์ประกอบของกริยาวลี ๔ ชนิดที่กล่าวมา อาจจะนำเข้าประกอบเป็นแบบของโครงสร้างกริยาวลีได้ ๑๐ แบบด้วยกัน คือ

๒.๓.๑ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยแก่น (ก)

๒.๓.๒ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยแก่น (ก) กับหน่วยช่วยกริยาหลังหน่วย-
แก่น (ข๒)

๒.๓.๓ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยแก่น (ก) กับหน่วยขยาย (ข)

๒.๓.๔ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยแก่น (ก) หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น
(ข๒) และหน่วยขยาย (ข)

๒.๓.๕ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยแก่น (ก) หน่วยขยาย (ข) และหน่วย-
ช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น(ข๒)

๒.๓.๖ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข๑) และ
หน่วยแก่น(ก)

๒.๓.๓ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1) หน่วย-
แก่น (ก) หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น (ข2)

๒.๓.๔ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1) หน่วย-
แก่น (ก) และหน่วยขยาย (ข)

๒.๓.๕ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1) หน่วย-
แก่น (ก) หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น(ข2) และหน่วยขยาย (ข)

๒.๓.๖๐ กริยาวลีที่ประกอบด้วยหน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข1) หน่วย-
แก่น(ก) หน่วยขยาย (ข) และหน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น(ข2)

๓. พิเศษวลี

พิเศษวลี หมายถึง คำพิเศษคำเดียว หรือคำพิเศษกับส่วนขยาย ซึ่งทำหน้าที่เป็น
ส่วนของประโยคชนิดหน่วยเสริมพิเศษ ตัวอย่างเช่น

น้ำกลั้ว น้ำ จะท่วมอีก (พ บ อ)

น้ำ จะท่วมอีก น้ำกลั้ว (บ อ พ)

ตามปกติ เรามักจะกินผลไม้ (พ บ ส ต)

เรา มักจะกินผลไม้ ตามปกติ (บ ส ต พ)

พิเศษนี้อาจประกอบด้วยคำพิเศษคำเดียวหรืออาจเป็นคำบุพบท "ตาม" กับคำ-
พิเศษ พิเศษวลีมี ๒ ลักษณะ คือ

๓.๑ คำพิเศษคำเดียว ตัวอย่างเช่น น้ำกลั้ว ธรรมดา ปกติ ที่จริง
โดยทั่ว ๆ ไป ส่วนมาก ตัวอย่างเช่น

ธรรมดา เขาพูดมานานะ

เขาพูดมานานะ ธรรมดา

ส่วนมาก เราเลิกงานกัน ๕ โมงเย็น

เราเลิกงานกัน ๕ โมงเย็น ส่วนมาก

น้ำกลั้ว รถชนอีกแล้ว

รถชนอีกแล้ว น้ำกลั้ว

๓.๒ คำบุพบท "ตาม" กับ คำพิเศษ ตัวอย่างเช่น ตามปกติ ตามธรรมดา
ตัวอย่างเช่น

ตามปกติ หน้านี้ฝนตกหนัก

หน้านี้ฝนตกหนัก ตามปกติ

ตามธรรมดา เขาอ่านหนังสือพิมพ์ตอนเช้า

เขาอ่านหนังสือพิมพ์ตอนเช้า ตามธรรมดา

๔. สถานวลี

สถานวลี หมายถึง คำบุพบทเพียงลำพังหรือคำบุพบทกับนามวลี ซึ่งทำหน้าที่เป็น
ส่วนของประโยคชนิดหน่วยเสริมบอกสถานที่ สถานวลีนี้อาจจะมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน ๒
ลักษณะ

๔.๑ คำบุพบท ๒ คำเรียงกัน

ทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคชนิดหน่วยเสริมบอกสถานที่ ตัวอย่างเช่น

ข้าง นอก อากาศ ร้อน (บ ป อ)

อากาศ ร้อน ข้าง นอก (ป อ ถ)

ข้าง บน มี ใคร (ถ ส ต)

มี ใคร ข้าง บน (ส ต ถ)

๔.๒ คำบุพบทกับนามวลี

ทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคชนิดหน่วยเสริมบอกสถานที่โดยอาจจะมีคำบุพบทคำ

เดียว ๒ คำ หรือ ๓ คำก็ได้ ตัวอย่างเช่น

ที่ปัตตานี น้ำท่วม (ถ ป อ)

น้ำท่วม ที่ปัตตานี (ป อ ถ)

บน หลัง ตู้ ไม่มีอะไร (ถ ส ต)

ไม่มีอะไร บน หลัง ตู้ (ส ต ถ)

ที่ หน้า มหาวิทยาลัย รถ ติด (ถ ป อ)

รถ ติด ที่ หน้า มหาวิทยาลัย (ป อ ถ)

๕. กาลวลี

กาลวลี หมายถึง คำบอกเวลาคำเดียวหรือหลายคำ หรือคำบอกเวลากับส่วนขยายซึ่งทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคชนิดหน่วยเสริมบอกเวลา

กลางคืน ท้องฟ้า มีด (บว ป ล)

ท้องฟ้า มีด กลางคืน (ป อ บว)

๕.๔ ค่าบอกเวลา ค่าจำนวนนับ และค่าบอกเวลา ตัวอย่างเช่น
 ตอน/สอง/โมง เมื่อ/สี่/ทุ่ม ตอน/หก/โมงเย็น เมื่อ/สอง/เดือนก่อน
 เมื่อ/ตอน/เก้า/โมง เป็นต้น

๕.๕ ค่าบอกเวลา คำลำดับที่ ตัวอย่างเช่น เดือน/แรก ปี/ที่หนึ่ง
 อาทิตย์/หน้า วันศุกร์/ที่สี่ เป็นต้น

๕.๖ ค่าบอกเวลา ค่าจำนวนนับ ค่าบอกเวลา คำชี้เฉพาะ ตัวอย่างเช่น
 เมื่อ/สอง/วัน ก่อน/นี้ เมื่อ/สาม/ปี ก่อน/นั้น เป็นต้น

๕.๗ ค่าบอกเวลา ค่าจำนวนนับ ค่าบอกเวลา วลีบอกกาล คือ ที่แล้ว
 เมื่อ/สอง/เดือน/ที่แล้ว
 เมื่อ/สามปี/ที่แล้ว

๕.๘ คำหน้าจำนวนกับค่าบอกเวลา

อีก/วัน (= อีก ๑ วัน)

สัก/คืน (= สัก ๑ คืน)

ทั้ง/เดือน (= ทั้ง ๑ เดือน)

๕.๙ คำหน้าจำนวน คำจำนวนนับ และค่าบอกเวลา ตัวอย่างเช่น
 อีก/สอง/วัน สัก/สาม/อาทิตย์ ตั้ง/สี่/ปี เป็นต้น

๕.๑๐ คำจำนวน คำจำนวนนับ ค่าบอกเวลา และคำหลังจำนวน

อีก/สอง/วัน/เท่านั้น

สัก/สาม/อาทิตย์/กว่า ๆ

ประมาณ/สี่/ปี/เศษ

๕.๑๑ คำหน้าจำนวน ค่าบอกเวลา และคำลำดับที่ ตัวอย่างเช่น
 สัก/วัน/ที่สาม ประมาณ/อาทิตย์/ที่สอง เป็นต้น

การใช้คำนาม

การศึกษาคำนามจะศึกษาในแง่ดังต่อไปนี้

๔.๑ เพศ (Gender)

๔.๒ พจน์ (Number)

๔.๓ การก (Case)

๑. เพศ

เพศ คือ การบอกว่านามที่กล่าวนั้นเป็นหญิงหรือชาย ภาษาไทยจะแสดงเพศในคำนามที่เป็นสิ่งมีชีวิต เพศในภาษาไทยมี ๓ ชนิด คือ เพศชาย เพศหญิง และไม่บอกเพศ กำชัย ทองหล่อ (๒๕๒๕ : ๒๒๑-๒๒๓) และดวงมน จิตร์จางค์ กับอาภาพรธรรณไชติ (๒๕๒๘ : ๔๕) ได้แบ่งการแสดงเพศในภาษาไทยดังต่อไปนี้

๑.๑ คำนามบอกเพศชาย

๑.๑.๑ ใช้คำหรือกลุ่มคำ ซึ่งเป็นนามวลีที่มีความหมายบอกเพศว่าเป็นชายอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น

กระหม่อม	ผม
อาตมาภาพ	ปู่
พ่อ	ผัว
ผู้ชาย	เขย
หนุ่ม	บุรุษ
ราชา	โอรส
ภิกษุ	พระ
เณร	พ่อครัว

๑.๓ คำนามไม่บอกเพศ

คำนามไม่บอกเพศ คือ คำที่ไม่ปรากฏชัดเจนไปว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง
ตัวอย่างเช่น

ข้าพเจ้า	ฉัน
เธอ	คุณ
เขา	ท่าน
คน	อาจารย์
ตำรวจ	สัตว์
ผู้ใหญ่	เด็ก

คำไม่บอกเพศเหล่านี้ ถ้าใช้คำแสดงเพศกำกับจะเป็นกลุ่มคำที่เป็นคำแสดงเพศ
ด้วย ตัวอย่างเช่น

<u>คำนามไม่บอกเพศ</u>	<u>คำนามบอกเพศชาย</u>	<u>คำนามเพศหญิง</u>
อา	อาผู้ชาย	อาผู้หญิง
นักศึกษา	นักศึกษาชาย	นักศึกษาหญิง
เด็ก	เด็กชาย	เด็กหญิง
สัตว์	สัตว์ตัวผู้	สัตว์ตัวเมีย
ลูก	ลูกชาย	ลูกหญิง

คำนามที่ไม่บอกเพศบางคำ จะมีคำเฉพาะที่แสดงว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง
ตัวอย่างเช่น

<u>คำนามไม่บอกเพศ</u>	<u>คำนามบอกเพศชาย</u>	<u>คำนามเพศหญิง</u>
คนครัว	พ่อครัว	แม่ครัว
ผู้เฒ่า	พ่อเฒ่า	แม่เฒ่า

๒. พจน์

พจน์ คือ การบอกว่าคุณศัพท์กล่าวนั้นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๒.๑ เอกพจน์

เอกพจน์ คือ การบอกว่าคุณศัพท์นั้นมีความหมายว่า หนึ่ง มีลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ คำบอกจำนวนที่มีความหมายว่า หนึ่ง ตัวอย่างเช่น คนเดียว แก้วหนึ่ง

๒.๑.๒ คำลักษณะนามกับคำชี้เฉพาะ ตัวอย่างเช่น เพื่อนคนนี้ หนังสือเล่มนั้น

ปากกาตัวนี้

๒.๑.๓ คำบอกจำนวนนับกับคำลักษณะนาม ตัวอย่างเช่น จานหนึ่งใบ

พี่ชายคนหนึ่ง ข้าวจานเดียว

๒.๒ พหูพจน์

พหูพจน์ คือ การบอกว่าคุณศัพท์นั้นมีความหมายตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป มีลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ คำจำนวนนับที่มีความหมายว่ามากกว่าหนึ่ง ตัวอย่างเช่น คนมาก
แจกันทั้งคู่ พวงกุหลาบ บรรดานักศึกษา

๒.๒.๒ คำลักษณะนามกับคำชี้เฉพาะ ตัวอย่างเช่น นักเรียนพวกนี้
คนกลุ่มนี้ คำเหล่านี้

๒.๒.๓ คำจำนวนนับกับคำลักษณะนาม ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ ๒ คน
มีคหลายเล่ม เลื่อ ๒ ตัว

๒.๒.๔ คำซ้ำ * ตัวอย่างเช่น เด็ก ๆ หม่อม ๆ สาว ๆ เพื่อน ๆ

๒.๒.๕ คำกริยาที่มีหน่วยความหมายแสดงพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น

เด็กโกยทราย

หมาไหลถูกกว่า

* การซ้ำคำนามเพื่อแสดงพฤติกรรม มีจำนวนจำกัด

๓. การกรก (Case)

การกรก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาตามทฤษฎีไวยากรณ์การกรก ประโยคประกอบด้วยสารหลัก (Proposition) และสำรขยาย (Modality) สารหลัก ประกอบด้วยกริยาและการกรก ซึ่งหมายถึงนามซึ่งสัมพันธ์กับกริยาแบบต่าง ๆ การกรกเหล่านี้ ประกอบด้วยนามวลีและหน่วยแสดงความสัมพันธ์ (Case Marker) หน่วยแสดงความสัมพันธ์ของบางการกรกเป็นบุพบท บางการกรกก็ไม่ปรากฏหน่วยแสดงความสัมพันธ์^๑ ในภาษาไทย แสดงการกรก หรือความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค โดยใช้ตำแหน่งของคำ (ดวงมน จิตรจางค์ และลาภาพรรณ วรรณโชติ, ๒๕๒๕ : ๕๖) จากการศึกษาเกี่ยวกับการกรกของ ชาร์ลส์ เจ. ฟิลล์มอร์^๒ ผู้วิจัยจัดลักษณะการแสดงการกรกในภาษาไทยได้ ๑๐ ชนิด คือ

๓.๑ ผู้ทำ (Agentive) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น โดยปกติเป็นสิ่งมีชีวิต ตัวอย่างเช่น

สมชาย ร้องเพลง

นพวรรณ ท้าขมหมก

เบญจวรรณ มาดบยยะ

^๑ นพวรรณ พันธุ์เมธา. "ไวยากรณ์ปริวรรตและไวยากรณ์การกรก", เอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, ชุดวิชาภาษาไทย เล่ม ๒, ๒๕๒๖, ๒๐๕

^๒ ชาร์ลส์ เจ. ฟิลล์มอร์. ไวยากรณ์การกรกคืออะไร. แปลโดยนัม กึล อู และคนอื่นๆ
โซล : อีลซอมุนฮวาซา, ๑๙๘๗.

๓.๒ เครื่องมือ (Instrumental) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาที่บ่งบอกเครื่องมือ หรือเครื่องมือที่ทำให้เกิดเหตุการณ์หรือสภาพ ตัวอย่างเช่น

ราตรีตัดเชือกด้วย มีด

คนงานใช้ เลื่อย ตัดต้นไม้ใหญ่

ช่างซ่อมรองเท้าใช้ กาว ติดรองเท้า

๓.๓ สถานที่ (Locative) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในลักษณะบ่งบริเวณที่เกิดเหตุการณ์หรือเกิดการกระทำ ตัวอย่างเช่น

ปัตตานี น้ำท่วม

ชาติชายนอนใน ห้อง นั่งเล่น

แม่อยู่ บ้าน

๓.๔ ผู้ถูกกระทำ (Objective) ได้แก่ ความสัมพันธ์ในลักษณะผู้ทรงสภาพหรือผู้รับสภาพ หรือได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำที่แสดงโดยคำกริยา เป็นความสัมพันธ์ที่มีความหมายเป็นกลาง (Neutral Case) ที่สุด ตัวอย่างเช่น

วินัยเปิด ประตู

สมพงษ์หึง แก้ว

สมศรีทารุณ เด็ก

๓.๕ ผู้รับประสบการณ์ (Experiencer) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะผู้มีความรู้สึก มีอารมณ์ มีการเรียนรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงโดยคำกริยา ตัวอย่างเช่น

โพลิน ได้ยินเสียงตะโกน

พรพรรณ เสียใจ

ตำรวจ รู้ตัวคนร้าย

๓.๖ ผู้ร่วมกระทำ (Comitative) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะทำอาการหรือทำให้เกิดเหตุการณ์ร่วมกับผู้อื่น ตัวอย่างเช่น

อาจารย์คุยกับนักศึกษา

ประพันธ์แต่งงานกับสมศรี

ป่าทะเลเกาะกับลุง

๓.๗ ผู้ได้รับประโยชน์ (Benefactive) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะผู้ได้รับผลแห่งการกระทำ ตัวอย่างเช่น

อิทธิได้รับมรดกจากคุณตา

อาทิตย์ซื้อขนมไปฝากหลาน

คุณแม่ตัดกางเกงให้น้อง

๓.๘ เวลา (Time) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะบ่งบอกเวลาของเหตุการณ์ หรือสภาพ ตัวอย่างเช่น

บุรุษไปรษณีย์ทำงานหนักในเทศกาลปีใหม่

นักศึกษาอ่านหนังสือก่อนวันสอบ

เกษมศรีตื่นแต่เช้า

๓.๙ จุดเริ่มต้น (Source) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยา ในลักษณะบอกจุดตั้งต้นของการกระทำ ตัวอย่างเช่น

แสงชัยมาจาก บ้าน

ลูกตกจากรยาน

นักเรียนกลับจากโรงเรียน

๓.๑๐ จุดหมาย (Goal) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาใน
ลักษณะจุดสิ้นสุดการกระทำ ตัวอย่างเช่น

สุดาไปโรงเรียน

นักกรีฑาวิ่งถึงเส้นชัย

เรือแล่นไปถึงฝั่ง

การใช้คำกริยา

การศึกษาคำกริยาจะศึกษาในแง่ดังต่อไปนี้

๔.๑ กาล (Tense)

๔.๒ กาลลักษณะ (Aspect)

๔.๓ มาลา (Mood)

๔.๔ วาจก (Voice)

๑. กาล

กาล คือ การแสดงเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กับเวลาที่ผู้พูดพูด
กล่าวคือ เหตุการณ์ในเวลาของผู้พูดเรียกว่า ปัจจุบันกาล เหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนเวลาที่
ผู้พูดพูดเรียกว่าอดีตกาล เหตุการณ์เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้พูดพูดก็จะเรียกว่าอนาคตกาล

๑.๑ ปัจจุบันกาล

วิธีแสดงปัจจุบันกาลในภาษาไทย แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑.๑.๑ ใช้คำกริยาอย่างเดี่ยว ตัวอย่างเช่น
 เขา ไป โรงเรียน
 เรา เรียน ภาษาเกาหลี
 กรุงเทพฯ เป็น เมืองหลวงของประเทศไทย
 เมืองไทย ร้อน

๑.๑.๒ ใช้กาลวลี ๑ ที่บอกกาลปัจจุบันกับคำกริยา ตัวอย่างเช่น
เดี๋ยวนี้ เขามีรถ ๓ คัน
ปัจจุบัน นักธุรกิจนิยมใช้โทรศัพท์มือถือ
 แดงเขารวยมาก เวลานี้
 นักวิจัยใช้คอมพิวเตอร์กันมาก สมัยนี้

๑.๒ อดีตกาล

วิธีแสดงอดีตกาลในภาษาไทยแบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑.๒.๑ ใช้คำช่วยกริยาบางคำที่บอกอดีตกาลกับคำกริยา ตัวอย่างเช่น
 ต้ารวจได้ตรวจค้นบ้านของเขา
 เขาได้ค้นพบ
 ต้ารวจมาแล้ว
 เราเข้าพบอธิการบดีแล้ว
 เขาได้คิดแล้ว
 เขาได้งานทันแล้ว

๑.๒.๒ ใช้กาลวลีที่บอกกาลอดีตและคำกริยา ตัวอย่างเช่น

เมื่อกัน คุณสมชายโทรศัพท์มาหาเธอ

แม่ไปเยี่ยมตา เมื่อ เช้า

เมื่อวาน ผนตกหนัก

เดือนที่แล้ว บัดดาเ็น้ำท่วม

ปีที่แล้ว ฉันอยู่ที่เกาหลี

๑.๒.๓ ใช้กาลวลีที่บอกกาลอดีต คำช่วยกริยาบางคำที่บอกอดีตกาล และคำกริยา ตัวอย่างเช่น

เมื่อ เช้า เขา ได้ ค้นพบ

เมื่อวาน ตำรวจ มา แล้ว

เรา เข้า พบ อธิการบดี แล้ว เมื่อ อาทิตย์ ที่แล้ว

เขา ได้ คิด แล้ว เมื่อ กัน

๑.๓ อนาคตกาล

วิธีแสดงอนาคตกาลในภาษาไทยแบ่งเป็น ๓ ชนิด คือ

๑.๓.๒ ใช้คำช่วยหน้ากริยา "จะ" หรือ "กำลังจะ" กับคำกริยา ตัวอย่างเช่น

แม่ จะ ชักผ้า

ตุ๊ก จะ ไปทำงาน

เขา จะ แต่งงาน

แม่ครัว จะ ทำกับข้าว

อากาศ กำลังจะ หนาว

น้องสาว กำลังจะ ไปเรียน

๑.๓.๒ ใช้กาลวลีที่บอกกาลอนาคตกับคำกริยา ตัวอย่างเช่น

พรุ่งนี้ เขาขับรถไปหาดใหญ่

อาทิตย์หน้า แม่กลับมาจากกรุงเทพฯ

โอกาสหน้า พบกันใหม่

ปีหน้า ฉันไปทำงานต่างประเทศ

๑.๓.๓ ใช้กาลวลีที่บอกกาลอนาคต คำกริยา และคำช่วยหน้ากริยา "จะ"

เช่น

พรุ่งนี้ เขาจะขับรถไปหาดใหญ่

อาทิตย์หน้า แม่จะกลับมาจากกรุงเทพฯ

โอกาสหน้า จะ ทักกับข้าว

ปีหน้า ฉันจะไปทำงานต่างประเทศ

๒. กาลลักษณะ

กาลลักษณะ หมายถึง ลักษณะของเหตุการณ์ เช่น กำลังดำเนินอยู่ ดำเนิน-
ต่อเนื่อง หรือเกิดขึ้นแล้วสิ้นสุดลง เป็นต้น กาลลักษณะปรากฏร่วมกับกาลเพื่อแสดงลักษณะ
ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกาลนั้นว่ามีลักษณะใด จากการศึกษาเกี่ยวกับกาลลักษณะของ
อิงอร สุพันธุ์วิเศษ (๒๕๑๖) และนิตยา กาญจนะวารณ (๒๕๓๑) ผู้วิจัยแบ่งกาลลักษณะใน
ภาษาไทยเป็น ๔ ชนิด คือ

๒.๑ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วและดำเนินอยู่

๒.๒ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำ ๆ

๒.๓ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์สองอย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน

๒.๔ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วสิ้นสุดลง

๒.๑ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วและดำเนินอยู่ ได้แก่ กาลลักษณะที่แสดงเหตุการณ์อย่างหนึ่งกำลัง เป็นอยู่หรือเกิดขึ้นแล้วและดำเนินอยู่

๒.๑.๑ ดำเนินอยู่ในอดีต ใช้กาลวลีที่แสดงอดีต และอาจจะมีคำช่วยกริยา "กำลัง" "อยู่" และ "กำลัง ... อยู่" ประกอบ ตัวอย่างเช่น

ผู้ชุมนุมกำลังปิดถนน เมื่อวานนี้

ผู้ชุมนุมปิดถนนอยู่ เมื่อวานนี้

ผู้ชุมนุมกำลังปิดถนนอยู่ เมื่อวานนี้

๒.๑.๒ ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ใช้กาลวลีที่แสดงปัจจุบันกาล และอาจจะมีคำช่วยกริยา "กำลัง" "อยู่" และ "กำลัง ... อยู่" ประกอบ ตัวอย่างเช่น

ขณะนี้ ผู้ชุมนุมกำลังปิดถนน

ขณะนี้ ผู้ชุมนุมปิดถนนอยู่

ขณะนี้ ผู้ชุมนุมกำลังปิดถนนอยู่

๒.๒ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ได้แก่ กาลลักษณะที่แสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือเกิดขึ้นเสมอ ๆ

๒.๒.๑ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในอดีต ใช้กาลวลีที่แสดงอดีต และอาจจะมีคำช่วยกริยา "มัก" "มักจะ" หน้ากริยา หรือนำวิเศษณ์วลี เช่น "บ่อย ๆ" "ทุกวัน" "เป็นประจำ" มาประกอบ ตัวอย่างเช่น

เขามักตื่นแต่เช้า เมื่อปีที่แล้ว

เดือนที่แล้วฉันมักจะตก

ปีที่แล้วเราพบกันบ่อย ๆ

อาทิตย์ที่แล้วฉันทำงานดีทุกวัน

สมหญิงไปเที่ยวบ้านยายเป็นประจำ เมื่อปิดเทอมที่แล้ว

๒.๒.๒ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในปัจจุบัน ใช้กาลวลีที่แสดงปัจจุบัน และอาจจะมีคำช่วยกริยา "มัก" "มักจะ" หน้ากริยา หรือนำวิเศษณ์วลี เช่น "บ่อย ๆ" "ทุกวัน" "เป็นประจำ" มาประกอบ ตัวอย่างเช่น

เขามักตื่นแต่เช้าตอนนี่

เดือนนี้แม่มักจะตก

ปีนี้เราพบกันบ่อย ๆ

อาทิตย์นี้ทำงานดีทุกวัน

สมหญิงไปเที่ยวบ้านยายเป็นประจำ ปิดเทอมนี้

๒.๒.๓ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในอนาคต ใช้กาลวลีที่แสดงอนาคต และอาจจะมีคำช่วยกริยา "จะ" "มัก" "มักจะ" หน้ากริยา หรือนำวิเศษณ์วลี เช่น "บ่อย ๆ" "ทุกวัน" "เป็นประจำ" มาประกอบ ตัวอย่างเช่น

เขาจะตื่นแต่เช้าตั้งแต่พรุ่งนี้

เดือนหน้าเป็นเดือนที่ดอกไม้มักจะบาน

ปีหน้าเราจะพบกันบ่อย ๆ

อาทิตย์หน้าฉันจะทำงานดีทุกวัน

สมหญิงจะไปเที่ยวบ้านยายเป็นประจำ ปิดเทอมหน้า

๒.๓ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์สองอย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน ได้แก่ กาลลักษณะที่แสดงเหตุการณ์สองอย่างเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

๒.๓.๑ เกิดขึ้นพร้อมกันในอดีต ใช้กาลวลีที่แสดงอดีต และอาจจะมีคำช่วยหลังกริยา "ไป" ประกอบกริยาทั้งสองตัว ตัวอย่างเช่น

พ่ออ่านหนังสือไปพูดไป เมื่อเช้านี้

เมื่อคืน แม่ล้างชามไปคุยไป

ตอนที่เขานักเรียน ฉันมักจะกินขนมไปอ่านหนังสือไป

๒.๓.๒ เกิดขึ้นพร้อมกันในปัจจุบัน ใช้กาลวลีที่แสดงปัจจุบันและอาจจะมีคำช่วย
หลังกริยา "ไป" ประกอบกริยาทั้งสองตัว ตัวอย่างเช่น

ขณะนี้พ่ออ่านหนังสือไปพูดไป

ตอนนี้แม่ล้างชามไปคุยไป

นักเรียนบางคนในปัจจุบัน ต้องเรียนไปทำงานไป

๒.๓.๓ เกิดขึ้นพร้อมกันในอนาคต ใช้กาลวลีที่แสดงอนาคต และอาจจะมีคำ-
ช่วยหลังกริยา "ไป" ประกอบทั้งสองคำ ตัวอย่างเช่น

ปีหน้าฉันจะเรียนไปทำงานไป

คุณต้องไม่ทำงานไปคุย ไปอีกต่อไป

บ่ายวันนี้ ฉันเห็นต้องกินไปทำงานไป

๒.๔ กาลลักษณะแสดงเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วสิ้นสุดลง ได้แก่ กาลลักษณะที่
แสดงเหตุการณ์อย่างหนึ่งกำลัง เป็นอยู่หรือเกิดขึ้นแล้วสิ้นสุดลง

๒.๔.๑ สิ้นสุดลงในอดีต ใช้กาลวลีที่แสดงอดีตกาล และอาจจะมีคำช่วย-
กริยา "ได้" "แล้ว" "เพิ่ง" และ "ได้ ... แล้ว" ตัวอย่างเช่น

แดงได้ซักผ้า เมื่อเช้า

แดงซักผ้าแล้ว เมื่อเช้า

แม่เพิ่งกลับมาจากต่างจังหวัดเมื่อเช้านี้

แดงได้ซักผ้าแล้ว เมื่อเช้า

๒.๔.๒ สิ้นสุดลงในปัจจุบัน ใช้กาลวลีที่แสดงปัจจุบัน และอาจจะมีคำกริยา
"เสร็จ" "จบ" หรือคำช่วยกริยา "เพิ่ง" มาประกอบ ตัวอย่างเช่น

แดงซักผ้าเสร็จ ขณะนี้

ตอนนี้ น้อยอ่านหนังสือจบ

วันนี้ เขาทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แม่เพิ่งกลับมาจากตลาด เคี้ยว

๒.๔.๓ เส้นสุตลง ในอนาคต ใช้กาลวลีที่แสดงอนาคต และอาจจะมีคำกริยาที่มีความหมายว่า เส้นสุต เช่น "เสร็จ" "จบ" และอาจจะมีคำช่วยกริยา "จะ" มาประกอบ เช่น

เราจะสร้างบ้านเสร็จ เดือนหน้า

อีกชั่วโมงข้างหน้า รายการพิเศษจะจบลง

แดงจะเรียนจบในปีหน้า

๓. มาลา

มาลา หมายถึง เนื้อความ ต่าง ๆ ที่แสดงความขอกเล่า เจตนาอารมณ์ ความคิด ความปรารถนา การคาดคะเน และความเป็นไปได้ ผู้วิจัยแบ่งมาลาออกเป็น ๔ ชนิด คือ (กำชัย ทองหล่อ, ๒๕๒๕ : ๒๕๐-๒๕๓, พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓ : ๑๓๓-๑๓๕)

๓.๑ มาลาแสดงความขอกเล่า

๓.๒ มาลาแสดงความซักถาม

๓.๓ มาลาแสดงความสั่งหรือคำสั่ง

๓.๔ มาลาแสดงความขอร้องหรือชักชวน

๓.๑ มาลาแสดงความขอกเล่า

มาลาที่แสดงความขอกเล่า คือเนื้อความที่แสดงความขอกเล่า ใช้กริยาบอกสภาพ กริยาแสดงอาการหรือกริยาแสดงการกระทำ

บ้านหลังนี้สวย

วนิดาผมยาว

เขาวิ่งทุกวัน

ปัตตานีอากาศไม่ร้อน

พ่อไม่ไปทำงาน

ฉันไม่กินผักชีเลย

๓.๒ มาลาแสดงความซักถาม

มาลาที่แสดงความซักถาม คือ เนื้อความที่แสดงความซักถาม ใช้สรรพนามหรือ
คำวิเศษณ์ที่แสดงคำถาม ตัวอย่างเช่น

๓.๒.๑ ใช้สรรพนามที่แสดงคำถาม

ใคร เป็นคนสร้างบ้านหลังนี้

คุณไปหาใคร เมื่อวานนี้

ไปไหน แดง

ร้านอาหารอยู่ไหน

เขาทำอะไร

เกิดอะไรขึ้น

๓.๒.๒ ใช้คำวิเศษณ์ที่แสดงคำถาม

ทำไมเขาไม่มาโรงเรียน

เด็กคนนั้นร้องให้ทำไม

ถ้าตุ๊ก ๆ ไม่มา คุณจะไปอย่างไร

เรื่องนี้เขาว่าอย่างไร

แหวนวงนี้ขายเท่าไร

ไปสงขลา ใช้เวลาเท่าไร

แม่ไปวัดเมื่อไร

เมื่อไรคุณจะไปหาคุณใหญ่

สบายดีหรือ

เธอแต่งงานแล้วหรือ

ขอนั่งด้วยคนได้ไหม

ตอนนี้เกาหลีหนาวไหม

๓.๓ มาลาที่แสดงความสั่ง

มาลาที่แสดงคำสั่ง คือ เนื้อความที่แสดงความสั่งให้ทำหรือห้ามไม่ให้ทำ อาจใช้คำกริยา คำช่วยหน้ากริยา คำหลังกริยา หรือคำลงท้าย ตัวอย่างเช่น

๓.๓.๑ คำกริยา

มานี้

ไปให้ทัน

๓.๓.๒ ใช้คำช่วยหน้ากริยา "จง"

จงไปเดี๋ยวนี้

จงซื้อหังพ่อแม่

๓.๓.๓ ใช้คำหลังกริยา "เสีย" "ซิ" "เสียซิ"

กินยาเสีย

หลับตาเสีย

พูดซิ

มาทางนี้ซิ

บอกความจริงซิ

อย่าลืมเสียซิ

๓.๔ มาลาแสดงความขอร้องหรือชักชวน

มาลาที่แสดงขอร้องหรือชักชวน คือ เนื้อความที่แสดงความอ่อนน้อมขอร้อง หรือชักชวน ใช้คำประกอบหน้ากริยา คำประกอบหลังกริยา หรือคำลงท้าย ตัวอย่างเช่น

๓.๔.๑ ใช้คำประกอบหน้ากริยา

โปรดเจียบ

โปรดใช้ประตุน้ำ

กรุณาอสักครู่

กรุณารับโทรศัพท์

เชิญรับประทานข้าว

เชิญเข้ามาข้างใน

๓.๔.๒ ใช้คำประกอบท้ายกริยา

มาซิ

ดูซิ

ไปซิ

ลองทำซิ

ทำเถอะ

เห็นใจเถอะ

เข้ามาเถอะน่า

พูดเถอะน่า

๓.๔.๓ ใช้คำลงท้าย

เดินไปนะ

อย่าเข้ามานะ

ไปด้วยกันนะ

ฟังผมก่อนนะ

กินด้วยกันนะ

อย่าอยู่เลยนะ

๔. วาจก

วาจก หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับประธาน เพื่อแสดงว่าประธานเป็นผู้กระทำกริยาหรือผู้ถูกกระทำ ผู้วิจัยจัดวาจกในภาษาไทยเป็น ๔ ชนิด ได้แก่ (กำชัย ทองหล่อ, ๒๕๒๔ : ๒๕๓, พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓ : ๑๓๖-๑๓๗)

- (๑) วาจกที่ประธานเป็นผู้กระทำ
- (๒) วาจกที่ประธานเป็นผู้ใช้
- (๓) วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกกระทำ
- (๔) วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกใช้

๔.๑ วาจกที่ประธานเป็นผู้กระทำ

วาจกที่ประธานเป็นผู้กระทำ คือกริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานเป็นผู้กระทำ ตัวอย่างเช่น

น้อย เขียนจดหมาย
 สูดอากาศจากบ้าน
 กักตุนกระโถกชั้นรถเมล์
 พ่อต้มเหล้า
 ทวีวิ่งกลับบ้าน
 ครูคนใหม่ เข้าห้องเรียน

๔.๒ วาจกที่ประธานเป็นผู้ใช้

วาจกที่ประธานเป็นผู้ใช้ คือ กริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานเป็นต้นเหตุ หรือผู้ใช้ อาจจะมีคำช่วยกริยา "ให้" ประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น
 แม่ให้น้องไปซื้อยา
 ครูให้นักเรียนทำความสะอาด
 หมอให้เขาดูแลคนไข้

เจ้านายให้ผมมาพบกับคุณ
พ่อให้ผมขีบรด
เพื่อน ๆ ให้เขาร้องเพลง

๕.๓ วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกระทำ

วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกระทำ คือ กริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานเป็นผู้ถูกระทำอาจจะมีคำช่วยกริยา "ถูก" "โดน" ประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น

หมาถูก(รถ)ชน ๑
ผู้ร้ายถูก(ตำรวจ)จับ ๒
รถจักรยานถูกขโมย
เด็ก ๆ โดนตี
นักเรียนโดนคุ

๕.๔ วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกใช้

วาจกที่ประธานเป็นผู้ถูกใช้ คือ กริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานเป็นผู้ถูกใช้อาจจะมีคำช่วยกริยา "ถูกให้" "โดนให้" ประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น

ฉันถูกให้คิดเอง
นักเรียนโดนให้กวาดห้อง
ผมโดนให้เฝ้าบ้าน

การแปลสถานะทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟัง

เนื่องจากการนับถืออาวุโสเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่งที่ใช้กันอยู่ การใช้ภาษาไทยจะคำนึงถึงสถานะทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟังโดยเลือกใช้คำให้เหมาะสม คำที่อาจเลือกใช้มี ๒ ชนิด คือ

๑. คำสุภาพ
๒. ราชศัพท์

๑ คำสุภาพ

คำสุภาพ หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้แก่ชนธรรมดาสามัญหรือผู้ที่เคารพนับถือด้วย วิทยุติ ขาดิวุติ และคุณวุติ การใช้คำสุภาพในภาษาไทยไม่มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตายตัว เพียงแต่ใช้ให้ถูกกาลเทศะและบุคคล จากการศึกษาเกี่ยวกับคำสุภาพของ บรรจบ พันธุเมธา (๒๕๒๗ : ๒๕๑-๒๕๓) และสนิท บุญฤทธิ์ (๒๕๓๐) อาจสรุปการใช้คำสุภาพในภาษาไทย ดังนี้

- ๑.๑ วิธีใช้ภาษาสุภาพ
- ๑.๒ ลักษณะของภาษาสุภาพ

๑.๑ วิธีใช้ภาษาสุภาพในภาษาไทยมีดังต่อไปนี้

- ๑.๑.๑ เปลี่ยนถ้อยคำกลาง ๆ เป็นคำสุภาพ ตัวอย่างเช่น

<u>คำกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
เรียกหา	ให้หา
บอกให้รู้	เรียนให้ทราบ
พ่อแม่	บิดามารดา
กิน	รับประทาน
หัว	ศีรษะ

<u>คำกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
ดิน	เท้า
เอา	รับ

๑.๑.๒ ใช้คำลงท้าย "ค่ะ" "นะคะ" "ครับ" "ขอรับ" "ขอรับกระผม"
ท้ายประโยค

๑.๑.๓ หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่จะทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจ ได้แก่ ภาษาถิ่น
ถ้อยคำที่มีความหมายสองแง่ คำเปรียบเปรย ฯลฯ

๑.๑.๔ เลือกใช้คำในภาษาพูดและภาษาเขียนให้ถูกต้อง ในภาษาเขียนมี
การเปลี่ยนถ้อยคำบางคำ เพื่อให้สละสลวยถูกต้องตามแบบแผน ตัวอย่างเช่น

<u>ภาษาพูด</u>	<u>ภาษาเขียน</u>
ไฟไหม้	เพลิงไหม้
เรือบิน	เครื่องบิน
เนื้อหมูเนื้อวัว	เนื้อสุกรเนื้อโค
หมา	สุนัข

๑.๒ ลักษณะของภาษาสุภาพในภาษาไทยจะมีลักษณะดังนี้

๑.๒.๑ คำสุภาพที่เป็นคำนาม

๑.๒.๑.๑ คำสุภาพที่ใช้กับบุคคล เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร
ธิดา เป็นต้น

๑.๒.๑.๒ คำเครือญาติที่ใช้ "คุณ" นำหน้าเพื่อเป็นการยกย่อง เช่น
คุณพ่อ คุณแม่ คุณปู่ คุณย่า คุณลุง คุณป้า คุณอา คุณน้า คุณพี่ เป็นต้น

๑.๒.๑.๓ คำนามทั่วไปที่เกี่ยวกับบุคคลใช้ "คุณ" นำหน้า เพื่อเป็นการ-
ยกย่อง เช่น คุณนาย คุณผู้หญิง คุณครู คุณตำรวจ คุณหมอ คุณหนู เป็นต้น

๑.๒.๑.๔ คำสุภาพที่ใช้ "คุณ" นำหน้าชื่อเฉพาะเพื่อเป็นการยกย่อง เช่น
คุณมนตรี คุณนงมล คุณแดง คุณเจียบ เป็นต้น

๑.๒.๑.๕ คำสุภาพที่ใช้เรียกส่วนของร่างกาย

<u>คำกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
หัว	ศีรษะ
เท้า	ตีน
เลือด	โลหิต

๑.๒.๑.๖ สัตว์และสิ่งไม่มีชีวิต

<u>คำกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
วัว	โค
หมู	สุกร
หมา	สุนัข
ไฟ	เพลิง
เหล่า	สุธา
หนัง	ภาพยนตร์

๑.๒.๒ คำสุภาพที่เป็นกริยา

<u>คำกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
กิน	รับประทาน
ตาย	ถึงแก่กรรม
เรียก	ให้หา
รู้	ทราบ

๑.๒.๓ คำสุภาพที่เป็นลักษณะนาม

<u>ศัพทกลาง</u>	<u>คำสุภาพ</u>
คน	ท่าน, นาย
ลูก (ผลไม้)	ผล
ลูก/ใบ (ใช้)	พอง

๑.๒.๔ คำสุภาพที่เป็นคำนาม

คะ	เจ้าคะ	จ๊ะ
ครับ	ขอรับ	ขอรับผม

๑.๒.๕ คำสุภาพที่เป็นคำนาม

๑.๒.๕.๑ คำนามหรือคำสรรพนามบุรุษที่ ๑

ก. ใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ เช่น ฉัน คิฉัน ข้าพเจ้า ผม กระผม
เรา เป็นต้น

ข. ใช้คำนามบอกเครือญาติแทนตัวผู้พูด เช่น พ่อ แม่ ลุง ป้า อา
น้า พี่ น้อง ลูก หลาน ยาย ย่า ตา ปู่ เป็นต้น

ค. ใช้ชื่อแทนตัวผู้พูด

แดง จะกลับบ้าน

น้อย ไม่ชอบเขา

ง. ใช้ตำแหน่งหน้าที่แทนตัวผู้พูด เช่น ครู อาจารย์ หมอ เป็นต้น

๑.๒.๕.๒ คำนามหรือคำสรรพนามบุรุษที่ ๒

ก. ใช้สรรพนามบุรุษที่ ๒ เช่น เธอ หล่อน คุณ ท่าน ได้แท้

ข. ใช้คำนามบอกเครือญาติ หรือใช้ "คุณ" นำหน้าคำบอก

เครือญาติ

พ่อ	คุณพ่อ
แม่	คุณแม่
ลุง	คุณลุง
ป้า	คุณป้า
อา	คุณอา
น้า	คุณน้า
พี่	คุณพี่

ค. ใช้เรียกชื่อผู้ฟัง หรือใช้ "คุณ" นำหน้าชื่อ

แดง	คุณแดง
น้อย	คุณน้อย
มนตรี	คุณมนตรี
วนิดา	คุณวนิดา

ง. ใช้ "คุณ" "ท่าน" นำหน้าตำแหน่งเพื่อยกย่อง

ครู	คุณครู
ครูใหญ่	คุณครูใหญ่
อาจารย์	ท่านอาจารย์
หมอ	คุณหมอ
ประธาน	ท่านประธาน

จ. ใช้บรรดาศักดิ์

คุณหญิง	เจ้าคุณ
คุณพระ	คุณหลวง
ท่านขุน	

๑.๒.๕.๓ คำนามหรือคำสรรพนามบุรุษที่ ๓

ก. ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ เช่น เขา เธอ ท่าน เป็นต้น

ข. ใช้คำนามบอกเครือญาติ หรือใช้ "คุณ" นำหน้าคำบอก

เครือญาติ

พ่อ	คุณพ่อ
แม่	คุณแม่
ลุง	คุณลุง
ป้า	คุณป้า
อา	คุณอา
น้า	คุณน้า
พี่	คุณพี่

ค. ใช้ "คุณ" นำชื่อ

แดง	คุณแดง
น้อย	คุณน้อย
มนตรี	คุณมนตรี
วนิดา	คุณวนิดา

ง. ใช้ "คุณ" "ท่าน" นำหน้าตำแหน่ง

ครู	คุณครู
ครูใหญ่	คุณครูใหญ่
อาจารย์	ท่านอาจารย์
หมอ	คุณหมอ
ประธาน	ท่านประธาน

๒. ราชาศัพท์

ราชาศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้แก่บุคคลที่ควรเคารพนับถือตั้งแต่พระราชาลงมาถึงเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ ตลอดถึงคนธรรมดาสามัญ * (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๒๗ : ๒๓๗) ราชาศัพท์เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของภาษาไทยที่มีหลักการสร้างและระเบียบวิธีใช้แน่นอนตายตัว จากการศึกษาเกี่ยวกับราชาศัพท์ของ ปรีชา ทิชนพงศ์ (๒๕๒๓ : ๑๗๘-๑๘๐) พระยาอุปกิตศิลปสาร (๒๕๓๓ : ๑๕๓-๑๕๐) และสนิท บุญฤทธิ์ (๒๕๓๐) อาจจัดการใช้คำราชาศัพท์ไว้ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การใช้ราชาศัพท์ที่เป็นคำนาม

๒.๑.๑ ราชาศัพท์ที่ใช้กับพระราชา

๒.๑.๑.๑ คำที่มาจากบาลีสันสกฤต เขมร และคำไทยโบราณบางคำ เมื่อจะใช้เป็นราชาศัพท์ต้องใช้ พระบรม พระบรมราช พระราช พระ นำหน้า เช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
ที่อยู่	พระบรมมหาราชวัง
คำสั่ง	พระบรมราชโองการ

* ดูรายละเอียดคำสุภาพสำหรับคนธรรมดาสามัญ หน้า ๑๐๕-๑๑๖

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
คำพูด	พระราชดำรัส
ที่นั่ง	พระที่นั่ง

๒.๑.๑.๒ คำไทยสามัญ เมื่อจะใช้เป็นราชาศัพท์ต้องใช้คำว่า "หลวง"
หรือ "ต้น" ตัวอย่างเช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
เรือ	เรือหลวง
ม้า	ม้าหลวง
ข้าง	ข้างต้น
เรือ	เรือต้น

๒.๑.๑.๓ ราชาศัพท์ที่ใช้กับเจ้านายใช้ "พระราช" "พระ" นำหน้า เช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
กุศล	พระราชกุศล
ศรัทธา	พระราชศรัทธา
รถที่นั่ง	รถพระที่นั่ง
ม้าที่นั่ง	ม้าพระที่นั่ง

๒.๒ การใช้ราชาศัพท์ที่เป็นคำกริยา

คำกริยารราชาศัพท์สำหรับพระมหากษัตริย์ และเจ้านายส่วนใหญ่ผู้ใช้ตรงกัน มี
หลักในการแต่งคำราชาศัพท์ที่เป็นกริยาดังนี้

๒.๒.๑ คำกริยาที่มีรูปแบบลอกออกไปจากคำธรรมดา ตัวอย่างเช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
กิน	เสวย
บวช	ผนวช
ไป	เสด็จ
โกรธเคือง	กริ้ว

๒.๒.๒ คำกริยาที่ใช้ "ทรง" นำหน้าคำกริยาธรรมดา ตัวอย่างเช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
ฟัง	ทรงฟัง
ยินดี	ทรงยินดี
รับ	ทรงรับ
เลี้ยง	ทรงเลี้ยง

๒.๒.๓ ใช้คำ "ทรง" นำหน้าราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น

<u>คำธรรมดา</u>	<u>ราชาศัพท์</u>
เมตตา	ทรงพระเมตตา
กรุณา	ทรงพระกรุณา
ดำริ	ทรงพระดำริ